

УДК 159.9

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
начальник Головного управління Національної поліції в Харківській області;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВА – ВИКЛИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У контексті аналізу соціального здоров'я суспільства подано статистичні матеріали щодо стану злочинності у Харківській області у 2019 р. Увагу акцентовано на питаннях злочинності дітей та діяльності поліції щодо охорони прав дітей і неповнолітніх.

Ключові слова: ювенальна превенція, рівень злочинності, потерпілі, неповнолітні, насильство.

У процесах професійної підготовки поліцейських, у тому числі і працівників ювенальної превенції, обов'язково мають ураховуватися ті проблеми і завдання, які їм доведеться вирішувати. З початку року на території Харківської області зареєстровано 29,7 тис. кримінальних правопорушень, у т. ч. 11,6 тис. тяжких та особливо тяжких. Рівень злочинності на 10 тис. населення становив 112 злочинів, у тому числі 44 тяжких та особливо тяжких. Зазначені показники відповідають рівню злочинності в регіонах України з населенням понад 1 млн осіб. Із 13,6 тис. розслідуваних кримінальних правопорушень 6,7 тис. скоєно особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення; 282 – неповнолітніми (2,1 %). Від кримінальних правопорушень постраждало 288 неповнолітніх.

З метою ефективного розшуку безвісно зниклих осіб, особливо дітей, пошукові заходи розгортаються одразу після отримання повідомлення про зникнення особи. На місце останнього перебування розшукуваної особи направляється група реагування патрульної поліції та слідчо-оперативна група, проводиться огляд місця події, вилучається слідова інформація (фотозображення, відбитки пальців рук, волосся, предмети одягу тощо). Організуються заходи щодо встановлення зниклих осіб (передусім дітей) за «гарячими слідами», відпрацьовуються місця їх можливого перебування. У разі розшуку дітей відпрацьовується інформація із соціальних мереж. Інформація про розшук особи невідкладно поміщується до рубрики «Увага! Розшук» на веб-сайті ГУНП в області та розміщується в засобах масової інформації,

на інформаційних стендах у підрозділах поліції, а також у місцях найбільшої кількості громадян на зупинках громадського транспорту, станціях метрополітену тощо.

Працівники ювенальної превенції разом із представниками служби у справах дітей здійснюють заходи соціального патронажу (накладено зв'язок з рідними, вирішено питання щодо влаштування до навчальних закладів). Протягом 2019 р. з місць позбавлення волі звільнилось 18 неповнолітніх.

Для всебічного розвитку, попередження негативних явищ та профілактики злочинності працівниками ГУНП для вихованців Харківських обласних центрів соціально-психологічної реабілітації, шкіл-інтернатів, учнівської молоді та дітей, які перебувають у конфлікті із законом, організовано екскурсії до музею ім. А. С. Макаренка, музею вибухотехнічної служби ХНДЕКЦ МВС України, кінологічного центру та музею правоохоронців Харківщини.

У загальноосвітніх школах, інтернатних закладах і дитячих оздоровчих центрах проводяться лекції, спрямовані на запобігання негативного впливу наркотичних речовин на дітей, із демонстрацією фільму «Скажи наркотикам – Ні» та бесіди з батьками з метою роз'яснення вимог чинного законодавства України, зокрема з питань запобігання наркоманії в дитячому середовищі та відповідальності дорослих осіб за втягнення дітей у злочинну або іншу протиправну діяльність. Також для учнів 6–11 класів, вихованців інтернатних закладів та дітей, які перебувають у конфлікті із законом, проводяться інтерактивні заняття на тему «Профілактика злочинності».

З початку року 47 дітей з раніше судимих повторно вчинили злочини, у 21 з них судимість не знято і не погашено.

Поліцейськими проводиться робота, спрямована на створення належних умов для проживання та виховання дітей у сім'ях та усунення негативного впливу на виховання дітей неблагополучного побутового оточення. Забезпечуються своєчасне виявлення проблемних сімей, їх облік і постійний моніторинг умов утримання та виховання у них дітей з метою запобігання негативним проявам серед дітей.

Здійснюється індивідуальна профілактична робота з 1039 сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах, у яких виховується 1810 дітей, а також з дітьми, які вчинили правопорушення, та їх батьками. 148 таких сімей виявлено та поставлено на профілактичні обліки в 2019 р.

За невиконання обов'язків з виховання дітей 1579 дорослих

притягнуто: до адміністративної відповідальності, 13 – до кримінальної. Складено 118 матеріалів на позбавлення батьківських прав. На цей час судами за результатами розгляду 86 таких матеріалів ухвалено рішення про позбавлення батьківських прав.

З метою запобігання безпритульності та бездоглядності серед дітей, і протидії поширенню соціально-негативних явищ у молодіжному середовищі проводяться рейди з виявлення дітей, які жебракують, вчиняють правопорушення чи стали жертвами протиправних дій. Під час рейдів виявлено 27 бездоглядних дітей.

З початку року надійшло 1003 заяви про зникнення 1058 дітей, із них 996 розшукано протягом доби. Станом на 31.12.2019 залишилися в розшуку три дитини (з них дві розшуковуються з 2019 р., одна – з 2015 року).

З метою зниження рівня дитячої злочинності з початку року проведено профілактичні заходи під час шкільних канікул, перевірки закладів торгівлі, розташованих у місцях масового відпочинку молоді та поблизу навчальних закладів, з метою виявлення та документування фактів продажу дітям алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також продажу їх без відповідних документів. На профілактичних обліках у підрозділах превентивної діяльності перебуває 204 дитини, з них 150 схильних до вчинення правопорушень та бродяжництва. У 2019 р. поставлено на облік 172 неповнолітніх.

До адміністративної відповідальності притягнуто 158 дітей за вчинення правопорушень та 97 дорослих осіб за продаж дітям алкоголю та тютюну.

Проводяться превентивні заходи із запобігання вчинення дітьми суїцидів і протидії жорстокості та насильству серед дітей стосовно своїх однолітків (булінгу).

Виявлено (за розслідуваними кримінальними провадженнями) 283 кримінальних правопорушення, учинених дітьми (питома вага 2,2 %), із них 112 категорії тяжких та особливо тяжких, 3 вбивства та замах, 6 ТТУ, 9 розбоїв, 36 грабежів, 152 крадіжки, у т. ч. 5 крадіжок із квартир, 7 з транспортних засобів, 2 кишенькові крадіжки, 9 угонів АМТ, 9 наркозлочинів.

Від кримінальних правопорушень постраждала 161 дитина. Найчастіше діти потерпають від крадіжок (26). 61 дитина стала жертвою тяжких та особливо тяжких злочинів, 3 – убивств і замахів, 3 – ТТУ, 22 – статевих злочинів, 1 – розбоєм, 15 – грабежів, 3 – шахрайств, 26 – ДТП. На виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» проводяться цільові профілактичні заходи із попередження сімейного

наси́льства, наси́льства стосовно дітей. У межах проекту запроваджено роботу мобільних груп (із числа дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції) з реагування на факти вчинення домашнього насильства; зазначені працівники пройшли навчання на базі інтерактивних класів Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та НАВС, а також тренінги з протидії домашньому насильству.

Здійснюється профілактична робота з 3673 особами, які допустили домашнє насильство, з них 3507 поставлено на обліки у 2019 р. Виявлено 3603 сім'ї, у яких допускається домашнє насильство. Виявлено 111 дорослих осіб, які вчиняли насильство над дітьми. 4083 особи притягнуто до адмінвідповідальності за домашнє насильство, з них 4074 дорослих особи, 9 дітей; 704 вчинили правопорушення повторно.

89 кримінальних проваджень за фактами правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, розслідовано та направлено до суду, у т. ч. за статтею 115 КК України (убивство) – 6, ст. 121 КК України (тяжкі тілесні ушкодження) – 4, ст. 122 КК (тілесні ушкодження середньої тяжкості) – 4, ст. 125 КК (легкі тілесні ушкодження) – 36, ст. 126 КК (побої) – 3, ст. 126-1 КК (домашнє насильство) – 46, ст. 127 КК (катування) – 2, ст. 128 КК (необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження) – 1, ст. 129 КК (погроза вбивством) – 2, ст. 152 КК (зґвалтування) – 2, ст. 156 КК (розбещення неповнолітніх) – 1, ст. 296 КК (хуліганство) – 1. Установлено 41 особу, які вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, із них 39 чоловіків та 2 жінки. Від домашнього насильства постраждало 76 осіб (14 – чоловіки, 54 – жінки, 8 – діти).

За результатами опитування 7553 громадян, проведеного у 2019 р. Харківським національним університетом внутрішніх справ, у цілому в області спостерігається така оцінка ефективності роботи поліції: за результатами опитування віч на віч 85 % оцінили роботу поліції як ефективну; 11 % – як неефективну, за результатами Інтернет – опитування 29 % оцінили роботу поліції як ефективну, 50 % – як неефективну. Дуже невелика частка населення (42 %) готові допомагати поліції, 10 % не будуть допомагати.

При цьому громадяни висувають до поліції такі високі вимоги: якісне виконання поліцією своїх обов'язків, швидке реагування на виклики, справедливість, людське ставлення, реальна боротьба з правопорушниками, відновлення патрулювання вулиць пішими нарядами поліції; боротьба з наркоманією, алкоголізмом і порушеннями ПДР.

Одержано 14.03.2020

В контексте анализа социального здоровья общества представлены статистические материалы о состоянии преступности в Харьковской области в 2019 г. Внимание акцентировано на вопросах преступности детей и деятельности полиции по охране прав детей и несовершеннолетних.

Ключевые слова: ювенальная превенция, уровень преступности, потерпевшие, несовершеннолетние, насилие.

УДК 316.624+343.97

Михайло Ігоревич ФІАЛКА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5599-3335>

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ОСНОВА ФОНОВИХ ДЛЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩ

В межах тез доповіді акцентується увага на встановленні зв'язку між девіантною поведінкою та фоновими для злочинності явищами. Наголошується на тому, що така форма поведінки особистості є основою виникнення та існування фонових для злочинності явищ (алкоголізм, наркотизм, проституція, жебрацтво, домашнє насильство тощо).

Ключові слова: девіантологія, девіантна поведінка, фонові для злочинності явища.

Поведінка особи дуже часто виступає підґрунтям тих чи інших явищ, що притаманні суспільству. Зрозуміло, що така ситуація не носить обов'язковий характер. В переважній більшості мова йде про суб'єктивний вплив особистості на такі явища. Досліджуючи проблему фонових для злочинності явищ, ми завжди задаємося питанням – яке місце та роль особистості в процесі виникнення, існування та розвитку такого явища. Нагадаємо те, що під фоновими явищами розуміють сукупність аморальних проявів, що суперечать загальноприйнятим нормам поведінки, і органічно взаємопов'язані зі злочинністю, оскільки детермінують одне одного і тягнуть за собою соціальну деградацію особи, а зрештою – і всього суспільства [1, с. 733].